

Imprimat legal.

Țara Noastră

FONDATOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VII

No. 37

12 SEPTEMBRIE 1926

În acest număr: Dictatura și tirania de *Alexandru Hodoș*; Copilul bolnav, *Străvezile*, *poezii de Ion Dinu*; Asemănări și chipuri: *Radicalism*; *Rivarol*; *Aristocratismul creștin de G. M. Ivanov*; *Peregrinări de Al. Lascarov-Moldovanu*; *Un răspuns la o laudă de Corneliu Codarcea*; *Aspecte politice din Iugoslavia de D. I. Cucu*; *Tipuri și tertipuri de Rusticul*; *Cronica externă: A VII sesiune a Societății Națiunilor de J. Paleologu*; *Insemnări: Obiceiuri provinciale; Mohács; Aritmetica dlui Mauiu; etc. etc.*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA GUZA VODĂ No. 16

Un exemplar 10 Lei

© BCUCluj

Țara Noastră

Dictatură și tiranie

Căderea bruscă a generalului Pangalos, până ieri atotstăpânitor în republica grecească, grăbit să trimeată în surghiun pe toți cărmuitorii de până atunci al țării sale, iar astăzi pus el însuși sub zăvoarele închisorii, această surprinzătoare întorsătură în soarta unui om, care părea că nu are a se teme de nimic, a dat prilej iubitorilor de democrație din România să se bucure și felicite reciproc. Iată încă un uzurpator al sacrelor drepturi populare, care e răsturnat de elanul spre libertate al mulțimei disprețuite. Încă un aventurier care se rostogolește dela înălțimea cutezătoarelor sale ambițiuni de încătușare a voinței obștești. Încă o dictatură, care e nevoită să cedeze în fața răzvrătirii unanime.

Concluzia se impune, prin urmare, dela sine. Nu peste multă vreme va veni rândul celui alt general, Primo de Rivera, de care Spania a cam început să se plictisească. Iar la urmă, ca o încununare a triumfului democratic, ne vom trezi într-o zi și cu apusul lui Mussolini, care rămâne, orice s'ar zice, cel mai solid fortificat dintre toți adversarii sistemelor învechite de a governa o țară, lăsând-o la cheremul certurilor dintre partide.

Nu voim să spunem, că aceste socoteli sunt cu desăvârșire greșite, nici nu ne apucăm să facem profeții cu privire la durata diferitelor regimuri politice din Europa. Aceasta e treaba numeroșilor noștri auguri de cafeana, mari meșteri în a descifra viitorul omeniei din drojdia unei consumații... Ceeace suntem datori să facem însă — din respect pentru idelle în cari credem — e să punem puțină rânduială acolo unde cei interesați vor să producă foarte multă confuzie.

Se înțelege, că de cele mai multe ori un principiu politic se verifică prin fapte. Politica, această artă de a organiza și de a conduce în chipul cel mai rodnic o societate omenească, nu se

dincolo de hotarele realității. Ba, îndrăsnim chiar să avansăm convingerea, că ceea ce constituie însușirea de căpătenie a unui conducător de țară, e tocmai puterea de a distinge ideea realizabilă din noianul de năzuinți, cari cer drept la viață în marginile vremii sale.

Păcatul cel mai mare al cărmuitorilor Rusiei de azi, nu rămâne oare acela, de-a fi încercat, — cu prețul a atâtor ucideri inutile, — să înfăptuiască o aberație socială? Atâta vreme, cât a plutit visător pe apele Utopiei, comunismul nu constituia o primejdie tangibilă. Fiecare dintre noi ne puteam plăti, la urma urmelor, luxul de a visa o societate ideală, în care, din punct de vedere moral, ar fi să desființăm toate pornirile rele, iar din punct de vedere economic ar fi să punem pe fiecare să muncească atât cât poate, și să consume atât cât îi trebuie. Dar, a ucide câteva milioane de oameni nevinovați, și a arunca în ruină un popor întreg, cel mai numeros din toată Europa, pentru a te convinge, la capătul acestei dezastruoase experiențe, că ai apucat un drum greșit, aceasta nu mai reprezintă o tragică eroare doctrinară, ci e o adevărată crimă de înaltă trădare. Profesiunea de dictator își are riscurile ei...

Iată pentru ce d. Pangalos meditează acum, între patru pereți, asupra destinului său, gândindu-se la recentul plebiscit, care-i dăduse cu câteva săptămâni mai înainte aproape unanimitatea voturilor din toată Grecia, și căutând să se consoleze că nu e cel dintâi grec care a cunoscut asemenea cotituri dureroase dela glorie la exil. Poate, că umbra lui Aristid cel drept vine câteodată să-l mângâie cu povestea ostracizării sale, de-acum două mil de ani...

Cu ce a greșit, însă, d. Pangalos și pentru ce a fost înlăturat? Căci, dacă principiile politice au nevoie de o verificare pe terenul faptelor, se cuvine să vedem, întrucât căderea dictatorului a compromis, chiar în Grecia, ideea dictaturii, și care au fost, cu adevărat, motivele acestei meritate prăbușiri personale.

După dezastrul militar suferit în Asia mică, de unde a trebuit să se retragă în fața trupelor biruitoare ale lui Kemal (un dictator ceva mai norocos), Grecia a devenit teatrul unor violente zguduiri interne, care au culminat în uciderea brutală a foștilor miniștri din guvernul Gunaris, în frunte cu fostul președinte al Consiliului, și au determinat proclamarea Republicii la Atena. Regele George s-a văzut nevoit să părăsească tronul, pe care abia se urcase, și a făcut acest gest cu o impecabilă demnitate; iar în urma sa au năvălit, din toate părțile, candidații la dictatură. Ei s-au perindat însă, unul după altul, răsturnându-se reciproc, cu ajutorul aceleiaș rețete: răscoala militară. Așa a doborât generalul Pangalos pe generalul Plastiras; așa a căzut el însuș, sub lovitura pe care i-a dat-o de curând generalul Condilis. Fiecare din acești cărmuitori improvizați având la activul lor câteva mică revoluțe, părea să fie un inovator, un deschizător de drumuri noi, și ceace e mai ciudat, fiecare s-a bucurat de o incontestabilă popularitate. De pildă, generalul Plastiras, întors în Grecia după arestarea rivalului său, se crede și acum în stare, ca în fruntea unor trupe credincioase să recucerească puterea pierdută.

Dar, în timpul acesta, ce s-a ales din soarta Greciei? Și-a vindecat ea, măcar o parte din rănile adânci ale unei umilitoare înfrângerii? Și-a asigurat, cel puțin, odihnitoarea pace internă, la adăpostul căreia puterile sale morale să-și regăsească încrederea pierdută? A deslegat, în chip fericit, cel puțin una din problemele de reorganizare a vieții sale publice? Nimic din toate acestea. Un lucru a înțeles totuș, poporul grec: el și-a dat seama, că în împrejurările grele pe care trebuie să le învingă, are nevoie de o guvernare statornică, investită cu toată autoritatea necesară, care luând asupra sa răspunderea conducerii, să nu fie stânjenită în acțiunea sa de vu'garul asalt spre putere al puzderiei de grupări și grupulețe politice, rămase în haosul de astăzi fără niciun punct de gravitație. Deci, poporul grec a acceptat dictatura, cu însuflețire, scuturându-se bucuros de prerogativele sale constituționale, cari îi erau, și îi mai sunt încă, o adevărată povară, atâta timp cât nu știe ce să facă cu ele. Dar dictatura, populara, prin însăși esența ei, s-a prefăcut în Grecia într-o tiranie personală.

Dictatura nu se poate exercita decât în numele națiunii întregi și spre folosul tuturor claselor ei sociale. Tirania se sprijinește pe puterea trecătoare a unei singure clici, spre satisfacerea căreia dăinuiește. Dictatura nu e decât un mijloc. Tirania e scopul însuș. Dictatura răsare dintr'o inevitabilă necesitate națională, și impune o disciplină, pe care mulțimea o acceptă, prețuindu-i roadele. Tirania scoate capul în vremuri turburi, și se menține printr'o apărare silnică a voinței obștești. Intr'un cuvânt, dictatura e de origine democratică, cărmuind în spiritul poporului și cu consimțământul lui pe când tirania, având grije numai de ea însăși, și stăpânind numai pentru a se menține, e cea mai respingătoare formă a autocrației.

Iată, cum credem noi că se explică disgrația de astăzi a generalului Pangalos, care a fost așezat la cârmă ca un dictator, și a sfârșit, urât ca un tiran. Iată pentru ce d. Mussolini nu are să se teamă de nici o surpriză neplăcută, atâta vreme cât dictatura sa își îndeplinește rolul pe care-l are în dezvoltarea patriei sale, căreia i-a făcut servicii de neprețuit. Italia a fost mântuită, prin dictatură, de pe povârnișul anarhiei într'un moment când toate sforțările guvernelor parlamentare nu făceau altceva decât s'o împingă cu mai multă certitudine în prăpastie. Dictatura fascistă n-a căzut nicio clipă în tiranie, căci ea a privit necontenit numai spre marile interese ale națiunii întregi, rămânând mereu în limitele misiunii sale istorice.

Va reuși, acum, Grecia să se întoarcă îndărăt, la regimul parlamentar, după ce n-a isbutit să se regenereze nici prin dictatură? Iată o întrebare la care viitorul apropiat va răspunde. Noi nu facem aci profetii de politică externă. Dar, cei cari se grăbesc să tragă concluzii generale dintr'un fapt izolat, ale cărui dedesubturi nici nu se mai obosesc să le descifreze, n-au de ce să trîmbițeze prea repede falimentul dictaturii.

Se vor întâlni cu ea, când nici cu gândul nu gândesc...

ALEXANDRU HODOȘ

Poezii

COPILUL BOLNAV

*Trei pitici călări pe-un corb
(Mamă, uite-i și la noi!)
Unu-i ciung și altul orb
Altul cântă din cimpoi.*

*Sar sprințar din loc în loc
Măcinând un răs mărunt...
Luminișă subț obroc
Mult ți-e sufletui cărunț!*

*Ce icoană'n colb se stânge?
Mamă, cine m'a chemat?
Și pe creierul muiat
Cine-mi ninge cu funinge?*

*Unul din cei trei pitici,
Când e bob și când se 'ntinde
De ureche luna prinde
Ceilalți doi se fac furnici.*

*Unul s'a urcat în cer
Ceilalți doi sunt mușuroaie.
Uite-i boabe de piper, —
Ochii corbului se moaie.*

*Eu am fost odată viu...
Mamă, ninge negru 'ntruna
Cucuvăi torc a pustiu
Un pitic mânâncă luna.*

*Am să fiu curând un rob
Isbăvit din gol de hârcă, —
Hârca mi-o făcu scrânciob
Corbul cu pitici în cârcă.*

*Mamă, cine m'a chemat?
Frații morți îmi bat în ușa
Ninge, ninge blestemat
Cu funingini și cenușă!...*

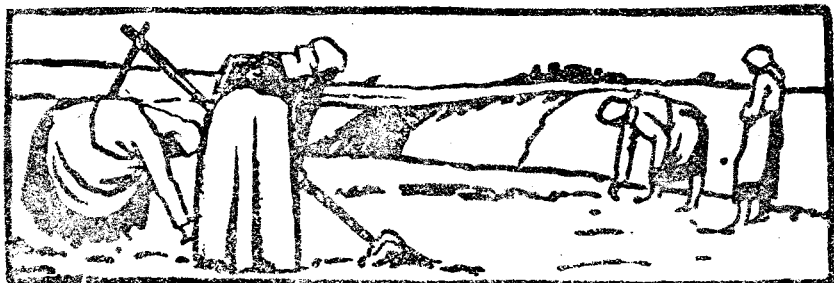
STRĂVEZIE

*Mladeniță, apă curgătoare
Neclintit în tine m'am răsfrânt
Tu ai fost apă, eu pământ,
Apă te-ai dus, trecătoare.*

*Plină de lună, alb luminai
Luna în mine neagră era
Eu piatră arsă, tu ai fost nea...
Te clatină stâncă undă mai stai!*

*Repede 'n raze tu apă vie...
Mâini rugătoare am împreunat
În fundul apei stam nemișcat
Tu peste mine-ai trecut, străvezie.*

ION DINU

Asemănări și chipuri

Radicalism

Din cartea lui Alain „Elements d'une doctrine radicale“, apărută anul trecut, aflăm multe lucruri, afară de o definiție precisă a radicalismului. Se simte lipsa unei definiții, cu atât mai mult, cu cât autorul pretinde să facă doctrină, și mai ales că are pretenția de a fi singurul militant al ei.

Alain este mai de grabă un publicist, un impresionist politic, decât un cugetător, un sociolog, un filozof. Cartea lui e alcătuită din însemnări la marginea doctrinelor și psihologiei politice. În timp de douăzeci de ani, colaborând la ziare provinciale, autorul a îngrămădit o mulțime de eseuri — fără continuitate lăuntrică, fără să fi făcut delimitări științifice între o doctrină și alta, din multele care se vântură în Franța. Dacă reduci poliloghia inutilă, în care inevitabil cade un publicist grăbit, silit să scrie sub impresia fenomenului efemer, — cazul lui Alain, — găsești câteva, numai câteva idei, care nici nu alcătuiesc o definiție, nici nu dau o justificare a acestei doctrine. Astfel, din primele pagini — („Tribunul“) aflăm că radicalismul are un mare viitor (deși, cum spun, din eseurile lui Alain încă nu știm bine ce este radicalismul).

— „Nu odată mi s'a spus: sunteți cel din urmă dintre radicali, sau aproape cel din urmă. Aceasta varietate a dispărut ca și mamușii“ Rădeam mult. Acum rād și mai mult. Radicalismul nu e de loc un moșneag, e încă un prunc. Mi se pare, se poate ghici ce va deveni el; e singurul nou fenomen în politică, unde s'a spus totul până acum“

Radicalismul e astfel un prunc, și nu e un moșneag. Și-n alta parte, Alain face aceiași comparație: „radicalismul încă n'a devenit conștient de sine, el e încă copil, și ca toți copiii, el acționează“.

* * *

Contradicțiile autorului sunt primitive, sunt de suprafață. De pildă: Vorbind de radicalism, care e în chip organic legat de democrație, Alain totuși se refugiază în ideia individualistă. Colectivitatea, spune Alain, e întotdeauna tare și întotdeauna oarbă. Ea în virtutea mecanismului ei, naște războaiele, sclavia, prejudecățile. Umanitatea inevitabil se câștigă (în sens de a evolua conștient) în individ, în colectivitatea se cuibărește barbaria“.

Acum — dacă radicalismul e organic legat de democrație, cum fiind spre individualism? fiindcă democrația e domnia colectivității, și e în totdeauna în contradicție de principiu și de fapt cu individualismul. Radicalismul fiind o categorie a democrației — o sferă mai cuprinzătoare sau cuprinsă în sfera democrației — e conceput din elementele categoriei colectivității și exclude la extrem concepția individualistă. Radicalismul ca o variație a aceleiași sferă — colectivismul — naște și el războaiele, sclavia, prejudecățile și cuibărește barbaria. Dacă anarhia însă, e un rezultat al individualismului, și fiindcă anarhia e în esența sa războiu, sclavie și prejudecată, înțelegem de ce Alain instinctiv se duce spre anarhismul individualist. Contradicția de fond constă în afirmația că omenirea crește în sfera individualismului și descrește în sfera colectivității — ambele, după Alain, identități.

Dacă Alain ar fi înlocuit *individualismul cu personalismul*, contradicția și formală și de fapt ar fi fost evitată. Nominaliștii materialisti însă, fie filozofi, fie sociologi sau politiciani, nu cunosc concepția personalismului, sau o ignorează intenționat fiind *spiritualistă* și în măsură de a le răsturna factura sistemelor.

Contradicția inițială naște și alte contradicții. Alain e împotriva socialismului. „Dacă socialiștii ar construi o societate, în ea imediat ar începe să domnească nedreptatea; totul va pieri fără sarea radicalismului, fără individul, care refuză să mugească în orele fixate și în proporție dată. Individul cugetător e împotriva societății dorminde — iată veșnica istorie“.

Dacă ești — cel puțin în teorie — pentru democratism, nu poți să nu ajungi consecvent la socialism. Socialismul e o adâncire a democrației, e o *radicalizare* a ei. Nu știi unde sfârșește democratul și unde începe socialistul. Democratism și socialism sunt două — din mai multe aspecte — ale spiritului materialist. În regimul democratic ca și în cel socialist dominantă e categoria colectivității. Dacă radicalismul lui Alain e organic legat cu democrația, organic rămâne legat și cu socialismul.

„Dreptatea e întotdeauna egalitate“ spune undeva Alain. Egalitatea însă nu se realizează decât în regimul colectivist — unde indi-

vidul, vrea sau nu, trebuie să mugească. Dreptatea egalitaristă după Alain, rămâne ca un drept al individului de a mugeti, și iarăși nu cât vrea și când vrea, ci în anumite ore și în măsură redusă. Dreptatea egalitaristă exclude și libertatea. Libertatea inevitabil creiază inegalitate, și într'un plan de inegalitate, și într'un plan de inegalitate psihologică, intelectuală, socială, dreptatea nu mai poate fi egalitaristă. De altfel dreptatea, o noțiune morală, se realizează numai într'un plan spiritual: inegalitatea.

* * *

Dacă nu ne-a spus ce este radicalismul, Alain ne descrie în schimb pe *radicalul*. El e un filozof, după natura sa. „Dacă îi veți vorbi despre un viitor mai bun și despre destinele îndepărtate ale omenirii, el vă va asculta, fixându-și asupra voastră privirea limpede; și nu va lipsi să vă răspundă, fiindcă întrucât e vorba de teorie, bunul lui simț cere un sistem încheiat”. „Dogmatic în acțiune, sceptic în cugetare — iată radicalul”. Mulți găsesc că e mai comod să fie dogmatici în teorie și sceptici în acțiune. Aceștia sunt socialiștii, — aceștia nu sunt radicalii”. Câte propoziții, atâtea contradicții — (care nu sunt nici măcar paradoxale). întâiu: radicalul cere o sistemă încheiată — fără să precizeze prealabil concepția de bază a doctrinei. Asta seamănă cu o clădire, de care arhitectul se îngrijește să aibă strașină, fără să fi pus mai întâiu fundamentul. Al doilea: cum poate fi radicalul dogmatic în acțiune, fiind în același timp sceptic în cugetare. Poate că Alain are în vedere *primitivismul acțiunii* omului sălbatic, unde cugetarea lipsește sau secundează acțiunea. Ce acțiune — și mai ales dogmatică, pornește dintr'un scepticism? Scepticismul oprește acțiunea.

Evident că e mai consecvent cineva să fie dogmatic în teorie și sceptic sau inactiv integral în acțiune — cum zice Alain că sunt socialiștii.

Alain vorbește și despre democrație. Simple și inutile banalități.

Rivarol

Raționalismul revoluționar, care atacase în rădăcini bazele istorice ale poporului francez, contaminând mai târziu și catolicismul deși în mică măsură, pregătind și justificând revoluția de la 1789, a fost covârșit de reacțiunea spirituală și foarte creatoare de la începutul sec. al 19: aici găsim pe Joseph de Maistre și Chateaubriand. Revoluția parcă nu făcuse altceva și mai mult decât să provoace mișcarea catolică și romantică.

Reacțiunea însă împotriva raționalismului începe cu literatul și jurnalistul francez, Antoine de Rivarol, contemporanul enciclopediștilor. Astăzi în Europa, precum și în România s'a început dintr'o necesitate sufletească, intelectuală și socială, justificarea filozofică a reacțiunii, — e folositor să ne amintim de Rivarol.

„Enciclopediștii“ sunt plelada de scriitori, filozofi, poeți, savanți cari au redactat *Enciclopedia* franceză în veacul al XVIII: D'Alembert, sceptic religios până la ireligiozitate; Diderot spirit caustic, vezi-l în „Le fils naturel“ și mai ales în „Jacques le fataliste“, Voltaire, care din înălțimea genialității sale cu care umpluse veacul al XVIII, proclama necesitatea de a zdrobi „infama“ — Biserica catolică; Montesquieu — autorul lui „l'Esprit des lois“, primul care a lansat ideea constituției pe baza separării puterilor în stat; Rousseau, teist sentimental și foarte vag...

Din acuzările ce le aduce Rivarol, cu întristător scepticism pe alocuri, dar întotdeauna cu o întrezărire precisă, ca a iluminărilor profetizante, putem vedea ce prăpăstioasă operă de culturalizare raționalistă făceau premergătorii și pregătitorii revoluției. Ce bine se aplică raționaliștilor și revoluționarilor actuali rechizitorul următor:

„li acuz (pe enciclopediști) de a ignora conștient adevărul acela, că din toate autoritățile, poporul se supune în chipul cel mai inconsecvent, adică se supune cel mai puțin, propriei sale autorități; îi acuz de a fi ignorat legile echilibrului în stat, — de oarece întotdeauna au confundat noțiunea suveranității și a proprietății; de a fi sedus pe om, membru al societății organizate, prin independența sălbaticului din pădure. li acuz mai departe de a se fi folosit multă vreme de ajutorul acelor tâlhari, pe care ei acum cu o tristă mirare îl văd la putere; de a fi presupus că e posibil să bârfești și să înjosești sentimentul de fidelitate, expropriind sute de mii de proprietari și aplaudând primele asasinate, mângînd cu sânge mâinile poporului, crezând că prin aceasta nu se calcă moralitatea socială; — de a fi crezut sau de a se fi prefăcut că cred că în popor numărul nefericiților întrece numărul ignoranților și că sărăcia întrece vițiile lui. li acuz, de a fi declarat: să necinstim vechea noțiune de cinste, și ca niște noi Maxenții, să condamnăm pe oameni la chinul egalității. Ei sunt vinovați de a fi afirmat că împotriva planurilor și acțiunilor lor nu e posibil să aducem replici, nici pilde din istorie, nici rezultate ale experienței, fiindcă, după spusele lor, revoluțiile făcute de ei nu se aseamănă cu niciuna.

* * *

Rivarol, evident, ca catolic și filozof religios, ar fi putut ușor dovedi că poporul *democratizat*, își calcă în picioare propria suveranitate, când suveranitatea lui e înhățată de demagogi circumspecți, că legile echilibrului în stat sunt active numai în planul inegalității și sub acțiunea principiului ierarhiei; că desbrăcând pe om de dreptul de a poseda, îi limitezi în principiu suveranitatea și-i răpești de fapt libertatea efectivă; că însăși independența omului nu se poate cugeta ca o primitivitate animalică; că înjosind și degradând obligativitatea fidelității față de o clasă, o generalizează față de toți prefăcând pe oameni în bande de lupi; că mizeriile sociale n'au rădăcini decât în sărăcia și inconsistența spirituală a indivizilor; că, egalita-

tea socială mărginește și distruge libertatea etc. etc. Rivarol a murit prea de vreme, în 1801 și n'a văzut refluxul revoluționar după insuccesul lui Napoleon, dar a fost suficient de filozof ca istoria să nu-i fi dat noțiuni juste și viziuni clare despre ceia ce se numește popor și ce poate face el într'un regim de egalitate, fraternitate și libertate. „Poporul“ lui — e veșnica mulțime, căreia îi trebuie mil de ani încă pentru a ajunge la o existență calitativă, unde sentimentul *personalității*, nu a individualității, dă posibilitatea și realitatea libertății și egalității autentice. Nu convin și acum cuvintele acestea?

„E ușor să antrenezi poporul cu două cuvinte: ordine și libertate, dar ori ce ordine (într'un regim de democrație avansată) tinde să degenereze în despotism, și orice libertate în anarhie. Obosite de despotism, popoarele cer libertăți; atacate de anarhie, ele imploră ordine. Asemenea oceanului, cu fluxurile și refluxurile lui, neamul omenesc se leagănă între două țărături, când năzuind spre ele, când îndepărtându-se de ele, — presărându-le întotdeauna cu epavele ruinelor sale“.

A observat Rivarol ceia ce observăm cu toții: în tumultul revoluționar și democratic-radical, apar „fețe“ noi din adâncul turburat al mulțimii, i-am numit „rături“. Rivarol i-a botezat „lachei îmbogățiți“. „De pe caprele din dos — spune Rivarol, — ei au sărit în lăuntru echipajului, și necăzând sub roate, au evitat să fie prinși și uciși de ele“.

În timpul nostru, când echipajele au eșit aproape din uz, lacheii îmbogățiți au nemerit: direct în automobile luxoase, iluminate cu electricitate. Și mai este o diferență, impusă de imoralitatea, falmoasă a acestor timpuri: lacheul, este mai mult o caracterizare morală, în fond el este un bandit — și ocupațiunea lui, fie gazetarească, e de a „construi“ și a „reconstrui“ societatea: rechinismul și maroderia au ajuns culmea. Le trebuie acestora statul corporativ ca în reprezentanța generală să vedem și noua categorie socială — a bandiților constructiviști. Având o dexteritate măiastră, unde-i poți vedea pe aceștia sfâșiați de roțile carului justiției! Justiția — vedeți dvoastră, — a fost concepută cu roți primitive, iar banditul constructivist își fumeaza „specialitatea“ în vehicule moderne și sugestive...

Rivarol nu putea suferi pe oratorii Constituantei. Erau acolo și oameni „chemați“ și „aleși“ — dar în regimul revoluționar, care-ți sunt calitățile și capacitățile pentru a justifica un drept la un scaun legislativ? În involburarea revoluționară, ciurucurile și rezidurile nămolose es la suprafață. Rivarol i-a văzut astfel pe acești oameni cari au devenit oameni în prima sau a doua noapte a revoluției: „Sunt ciuperce politice și literare, care au crescut spontan în serra filantropiei contemporane“. Despre câți din protagoniștii revoluțiilor demascate ale zilelor noastre nu poți spune ca Rivarol, despre un „activist“ al revoluției din 1789: „Domnul S. e un om de care fugi în timp de liniște și care fuge în timpul dezordinilor“.

Cel ce n'a citit satiricul „dicționar al oamenilor mari“ ai revoluției aceleia, nu va cunoaște niciodată cât e în fond mic „omul mare“.

devenit mare într-o singură sau în mai multe nopți de întunec conșecutiv și dens.

* * *

A fost Rivarol tipul reacționarului. Al reacționarului care crede că revoluționarismul democrat se poate și trebuie covârșit prin spirit — numai — creator și progresist. El nu credea în triumful emigrației franceze, a acelor aristocrați, cari după spiritul adevăratei reacțiuni, sunt tot atât de reacționari ca „leaderii“ revoluțiilor. N'a putut descoperi în ei năzuința de a fi evolutivi, de a împinge ziua de astăzi spre o transfigurare din centru spre periferie, lentă și îmbucurătoare, înfăptuind un bine și un ideal, care nu e al clasei și al prejudecăților lor. De altfel nu există — mișcarea „albă“ a coalițiilor antibolșevice din zilele noastre ne-a învățat — o covârșire fizică, mecanică dacă vrei, a revoluției. Spiritul reacționar e altceva decât forță, decât tun, decât cnut.

„Coaliția antirevoluționară e de acela atât de lipsită de succes — spune Rivarol — fiindcă ea întotdeauna întârzie de Franța cu un an, cu o armată — și cu o idee“. În realitate — emigrația franceză a lipsit Franța de o idee — de aici nenorocirea patriei și nenorocirea emigrației, care să nu uităm, era o clasă dominantă, și nu domina prin idei.

Ceia ce Rivarol observa just pe atunci — în grăbita schimbare de guverne democratico-revoluționare, confirmă istoria politică a tuturor țărilor Europei din sec. al XIX. dar mai ales acum. Democrația revoluționară nu poate da un guvern tare și *tare prin rațiune*. Se născuse în sufletul obiectiv al lui Rivarol un dor de guvern tare în fața atâtor guverne slabe. „Numai acel guvern ar fi perfect, care ar fi știut să pună tot atâta rațiune în forța sa, câtă forță ar trebui să aibă și rațiunea sa“. O parafrazare delicioasă — și rămasă celebră — a guvernului ideal al lui Platon. Forța rațiunii o concepem, fiindcă o dorim, ilimitată. Guvernul rațional, adică tare prin rațiune, trebuie să fie ilimitat de tare și în cârmuirea concretă.

Intrucât, spuneți drept, acest reacționar de ajun de revoluție, și ce revoluției și care alături de Diderot, de d'Alembert, de Voltaire, alături de slava lor sgomotoasă, părea un imperceptibil sunet în pustie, este astăzi mai mic decât ei, și mai mic decât uriașii raționaliști ai veacului al 19-lea, după ce ni s'a dat să vedem cu ochii cum în moara timpului s'au măcinat și s'au prăfuit în vânt grăunții de muștar ai filozofiei raționaliste și ai revoluționarismului raționalist cu care oamenii cu zâmbetul sarcastic de pe atunci sperau să răstoarne omenirea cu temelii în sus?

Aristocratismul creștin

Își îngăduie prea multă ignoranță părintele Chiricuță. Eu am scris: creștinismul este religia aristocratică. Creștinul este un aristocrat

iudeul este plebeu. Sf. Sa, în loc, ca teolog, să înțeleagă ce înseamnă asta, se grăbește — în al doilea foileton publicat în „Cuvântul“ să vorbească despre aristocrația rusă. Unde dai și unde crapă. Tot cu atâta înțelegere, păr. Chiricuță, ar fi putut vorbi despre chelia mea, despre tăbăcitul pieilor, despre ce vrea. Sfinția Sa uită că gnozeologia creștină se face în spirit — și nu după buche. Buchea omoară, spiritul clarifică. Întreg creștinismul s'a „zidit“ după spirit. Dealtfel și Evanghelia ne previne să ne ferim de buchea moartă.

Iată ce trebuia să înțeleagă păr. Chiricuță. *Creștinismul este religia harului și nu religia legii.* Elevii de seminar de clasa a III-a știu asta. Creștinismul afirmă legea, „fiindcă legii se supune totul“ — dar și legea și afirmarea ei e treaptă cea mai de jos, treaptă inițială a încreștinării. Treapta de sus care din punct de vedere creștin dă putință reală a încreștinării desăvârșite — e împărăția harului. Deosebirea și distanța între aceste două trepte e imensă. Legea exprimă nemărginită domnie a lui Dumnezeu asupra lumii văzute și nevăzute. *Harul este acel act prin care Dumnezeu se comunică întregii lumi, realizând unirea internă între El și creatură.* Acest act constă în înomenirea lui Dumnezeu, în transformarea întregii lumi în templu divin — ap. Pavel spune: în corp divin — și în îndumnezeirea creaturii. Asta trebuia să înțeleagă părintele Chiricuță: în împărăția Harului *Dumnezeu se înomeniște și făptura se îndumnezeiește.* Nu e locul aici să dezvoltăm acest adevăr fundamental al creștinismului, — creștinism fără înomenirea lui Dumnezeu nu este creștinism — lucrurile aceste le făceam în școala secundară.

Iudaismul, părinte, rămâne jos, la treapta inferioară: recunoaște domnia lui Dumnezeu, dar vai cum! În împărăția legii — perioada vechiului testament — Dumnezeu deși s'a descoperit ca Domn, al iudeilor și al întregului Cosmos, totuși iudaismul îl acceptă ca contractant. Legământul vechiu — în concepția iudaică — e un contract bilateral. Recunoașterea aceasta — e o imperfecție din punct de vedere creștin. Și Satana recunoaște pe Dumnezeu — dar ce atitudine, ce năzuinți drăcești are față de El. Numai în împărăția harului, Dumnezeu să dă omului, înomenindu-se, și omul se îndumnezeiește, acceptând prin euharistie, trupul divin. În acest raport dintre Dumnezeu și om — în aceasta *înfiere* a omului se găsește origina și faptul aristocratismului creștin. Și în altă ordine de idei — faptul indivizibilității și necontopirii celor două firi ale lui Hristos ne descopăr adevărul, nu de buche ci de spirit, că Dumnezeu este începutul și sfârșitul evoluției universale.

Când spun că creștinul este aristocrat înseamnă că creștinul este fiu real și spiritual al lui Dumnezeu; iudeul rămânând în afară de împărăția harului rămâne și plebeu. Plebeismul iudaic este un cod de drepturi, pe care le pretinde evreul de la Dumnezeu; — aristocratismul creștin e declarația obligațiilor creștinului față de Dumnezeu de a se îndumnezei, prin har, prin euharistie, prin credință, și faptă. Sentimentul și conștiința de aristocrat al creștinului este un

imperativ de jertfă. Și Hristos Dumnezeu, pare mi-se, s'a jertfit. Iudaismul cere, pretinde impertinent, jertfirea altora pentru el.

E un cuvânt în Evanghelie care îngrozește: „Sângele meu peste voi și peste copiii voștri” — își amintește părint. Chiricuță în ce împrejurări, și cui a aruncat acest blestem Isus Hristos? Un blestem? Nu! Un destin mai de grabă. Până când iudeul nu se va spăla de acest sânge, pe care l'a vărsat ca un ucigaș de rând, până când nu va intra în crăstelnița creștină, și nu va *bea* sângele pe care l'a vărsat, și nu va mânca trupul pe care l'a ucis, până atunci va rămâne ucigaș, și plebeu, exclus din împărăția harului, exclus din raportul de fiu, exclus din aristocratismul creștin, aruncat în sodomia plebeismului spiritual și moral.

Păr. Chiricuță face și o mică imprudență. Vorbește de mine personal. Eu nu merit aceasta cinste — există o cinste și în dojană. Mă întrebă la câte din ispitele satanice am renunțat eu. Răspund: nici n'am fost ispitit și nici n'am avut de gând să mă supun acestui examen. Cu alte cuvinte: nici pe dracu nu l'am văzut, nici cruce nu mi-am făcut. Tentațiile mele îmi sunt scumpe: ori de câte ori surprind în mine vreuna, mă grăbesc să o satisfac. Astfel scap de ele. Norocul meu că aceste tentații nu mă pun în conflict cu Dumnezeu, care mi certezează deseori conștiința. N'am pretenția să fiu creștin desăvârșit: dovada că întrebuițez apa de colonie, îmi înveselesc inima cu puțin vin, și la baie mă spăl cu săpun — ca unul din eroii insignifianți ai lui Cehov. Decât minciuna unei perfecțiuni integral creștine, prefer suferința unui mic și inocent păcat omenesc. Situația vameșului și în Evanghelie, mi se pare e preferată situației fariseului grandilocvent.

G. M. IVANOV

Peregrinări..

Per me si va nella cita dolente...

Intins pe pat, cu capul huind de friguri, luptam zădarnic să-mi deslușesc gândurile... Sunt oare iarăși copilul școlar care a intrat în clasă sau sunt o ființă străină, care, după ani de zile, e adusă acolo, de-un vifor de nemernicie?! De-un singur lucru eram sigur: odaia în care stăteam întins era una din clasele școlii unde odinioară învățasem carte, — dar acest „odinoară“ nu mai avea nici un înțeles... Era vară călduroasă, — muște zănatice zburau zădarnic, în preajmă erau gemete și sughțuri reci, ca de moarte... Iar departe bubuiau tunurile. Prin pământ venea zvoana hăuitoare... Priveam în plafonul ușor înegrit: în colțuri erau cenușii case de paianjeni. Firile abia văzute se jucau ușor la briza nesimțită, care venea pe ferestrele deschise. Avui clară viziunea copilăriei, — și în scurt mintea mi se limpezi: eram din nou în spital. Deși departe, dar totuși clar, vedeam *Nămo-loasa*. — Sufletul ei, plin de nădejdi: da, ne pregăteam să ne ducem acasă, — și totul s'a întors înapoi... Și pe niște dune de nisip, de pe un drum, care semăna cu acelaș drum din depărtată vreme, — căzui... Și ca și cum aș fi început din nou clasele primare, intrai în școala de pe vremuri. O mână mică de femeie, se plimba domol pe a mea, — și un glas, care-mi părea cunoscut, îmi șoptea:

— „Îți aduci aminte când învățai la școala aceasta?... Nu?... Eu sunt doamna Ionescu... Nu-ți aduci aminte?..“

Ceva vag aburi în mintea mea copleșită de febră... Da... doamna Ionescu... Cine-o fi?..

Alături de mine stă nemișcat un ofițer de artilerie. Dă încet din buze, ca într'o rugăciune. E îmbrăcat cu halat, iar lângă capul lui stă ordonanța: tot așa de nemișcată... Brusc, ofițerul se scoală în șezut și scormonind cu mâna sub pernă, scoate un revolver „Stey.“, enorm... Il îndreaptă spre sobă și răcnește: „pentru patrie!..“ Trage: huet enorm, ochi tulburați în toate paturile, doamna Ionescu cade în genunchi, ușile se descid și intră înfirmierii speriați... „E nebun, —

e nebun!...” Ofițerul râde candid unui punct nevăzut din spațiu, — și, calm apoi, se culcă pe pernă, așezându-și cu grijă arma sub cap... Pe urmă, recade în nemișcarea de mai nainte... Doamna Ionescu se ridică din genunchi și surăde. Medicul, crâșnind din dinți, șueră spre ordonanță: „de ce nu i-ai luat revolverul, idiotule?!...” Ordonanța stă ca un om de piatră...

Acuma sunt lămurit asupra mea, — știu: ne-am retras dela Nă-moloasa, — și în drum, m’au adus aici, iar spitalul este vechea școală de pe vremuri, când umblam cu pantaloni scurți, cu placă și cu creion de peatră...

„Zile și nopți, în șir buhăesc tunurile, — iar unul apropiat, bate urbea Tecuciului fără cruțare. Trec pedeașupra școalei ghiulele văjâitoare, încolo, spre smârcosul Bârlad, întru îngrozirea oamenilor și a broaștelor orăcăitoare... E un fâșăit sinistru, care parcă se oprește în gât, dând trupului un rău melancolic...”

Și vin mereu răniți, dintr’un loc ce se cheamă Mărășești... Acolo e bătălie mare... așa spunea spăimos, un ofițer cu capul și cu pieptul înfășate în bandaje, — de lângă mine... De ce? Cum?... Noi nu știam nimic... Ce-l cu acest „Mărășești”? — iar ofițerul grăia greu: vrea să ia și Moldova... Deodată ofițerul de artilerie, se ridică și răcni: „Moldova, Moldova, — niciodată!...” Și vru să scoată iar revolverul, — dar nu-l mai găsi... Doamna Ionescu surădea...

A doua zi, a treia zi, — o săptămână la șir, veniră răniții... Mi-rosea aerul a răniți. Internul șoptea: „toate spitalele din oraș sunt pline...” Și tunurile buhăiau neconținut, — venea pe sub pământ sobolescul huet... Dar ca un strigăt de furie și ură, alergau despletite prin aer, vorbele: nu pot trece, — nu pot trece!...” i-am hăcuit ca pe varză, ticăloșii... Au să treacă în Moldova pe lumea cealaltă... Seară, ne adunam la fereastra dinspre Sret și ne șopteam gândurile: „Sărmanii frații căzuți... sărmanii frații... Tunurile se auzeau neconținut...”

...Intr’o zi, mă trezii lângă mine cu ofițerul francez al regimentului nostru... Bravul Paul Mourier... Venise să vadă pe camarazii lui rătăciți prin spitale și să le spună, pe românește, un: ce mai faci tu, draga?... Și aducerile aminte din vremea pregătirei revanșei, colo, sus în nordul Moldovei, îmi răsăriră clare, după-ce pretenul francez plecă, — asigurându-ne că „Boșii au fost anfrânți...”

Il vedem pe Maurier alături de soldații noștri, învățând repede limba noastră, — iar soldații luându-l dintr’un început în mare dragoste. Fuseseră aduse mitralierele franțuzești și se începuseră pregătirile, sub comanda lui, pentru ca soldații să le învețe mecanismul și tragerea... Trecuseră abia câteva zile de la aceasta, și văd pe francez, venind spre mine, oarecum speriat:

— „*C’est admirable, c’est admirable!*”

Rămăsese împietrit în fața unui soldat, care, după numai câteva ședințe, i-a desfăcut și i-a pus la loc, bucățică cu bucățică, întorto-chiata mitralieră franceză.

Apoi, ca într’o taină, adăogă:

— „Aveți un țaran superior... Bine condus, faceți din el, o mare putere de civilizare a țării...”

Mourier îi lubea cu cavalerismul larg, francez...

Dar și soldații noștri, și mai fără margini. Ei, soldații, l'au învățat românește: pe franțuz, — ciupind și ei câteva boabe franțuzești: „*bonjur mezani, checă vu fet? viv la Frans și a ba le Boș.*”

Erau ceasuri de senină potolire, seara, în tabără, când, fără gânduri, fără interese, ci numai așa întru proslăvirea unei țări de cavaleri, cântam toți în cor, având prins de braț, pe Mourier:

Allons enfants de la Patrie!...

Văile duceau departe intonațiile cântecului galic, iar noi simțeam aburind peste sufletele noastre sbuciumate, mireazma unei înseninări superloare...

...Dar scris fu în cartea peregrinărilor neștiute, să părăsesc curând școala copilăriei, — și să pornesc încolo, spre miază noapte întru căutarea îndreptărilor mele. Când am pășit în oraș, spre curtea veche a bătrânilor mei, n'am mai găsit acolo, pe mama...

Murise abia de-o lună.. Imi aduceam aminte cum am venit, ca într'o fulgerare, de la Námoloasa, cum am îngropat-o în țințirumul din coasta dealului, și cum, în același vijelie, am scoborât spre tranșeea námoloșteană, uitând'o, în huetul războinic... Și acum casa bătrânească, era fără mama... Pustie viață se lăsase pe copaci și pe iarbă... Și nici macar plânsul nu venea, era și mama un soldat mort pentru patrie, care nu trebuia plâns...

Și-un tren negru, cu geamuri sparte. mă duce încolo, spre Iași. Stau și privesc în noapte: trupul meu e ca pana slăbit, iar în încăperile lui lărgite, s'a aciuat o suferință crescută...

Aud vorbele camarazilor. Sunt doi ofițeri, care vorbesc despre „erolsm”.

— „Eu — zice unul — nu concep eroismul de cât în mod *absolut*... Suprim orice gând, — dau departe orice sugestie contrarie, — chem mereu în mine asprimea, răutatea și nepăsarea, și merg înainte: așa trebuie, așa mi se cere, așa sunt soldat.. Moartea, în asemenea împrejurări, e normală...”

Celălalt, grăi:

— „Dacă poți așa, — dar dacă nu poți?..”

— „Nu știu.. Eu știu numai ce se petrece cu mine...”

— „Dar ce faci singur?... Trebuie ca, cel puțin majoritatea să fie așa, pentru a isbuti...”

— „Mulțimea poate fi sugerată...”

— „Dacă forțele contrare opresc sugerarea?...”

— „Îndoim și noi puterea de sugereare...”

O tăcere scurtă, cu fulgerări de răutate.

Celălalt ofițer grăi:

— „Eroismul e o noțiune foarte variabilă, — și foarte lesne influențabilă. Se și zice: „cel mai mare eroism, este al celor neeroici...”

Și povestirea începu, pololită, în noapte, pe când trenul mergea încet, huruind:

— „Eu am avut în compania mea două tipuri extreme: un soldat, fricos ca un epure, — și un ofițer subaltern, netemător și propriu oricărui act de eroism... Cel întâi a făcut cel mai mare act de eroism și cel de-al doilea, a fost un laș, — așa cum se zice de cel lipsiți de eroism... Soldatul Gheorghe Ciupercă, era așa de fricos, în cât dacă l'ar fi surprins, pecând făcea de gardă, undeva, și i-ar fi zis, în spinare: „bau“ l, ar fi căzut jos, leșinat, — iar ofițerul T. P. era așa de curajos, încât, în miezul nopții pleca în recunoaștere, ca și cum s'ar fi dus la un chef... Și au venit întorsăturile războiului... Soldatul Ciupercă Gheorghe, a făcut într'o zi o ispravă așa de mare, încât ne-a lăsat pe toți cu gura căscată: a prins în miez de noapte doi soldați nemți și i-a adus ca pe niște miei la post... Cum? Ce fel? Nici atunci, nici acum nu-mi pot explica.. Iată: așa-i ținea de guler și mi-i prezenta: „am adus doi *barbarezi*, domnule căpitane“... Și iată și pe camaradul T. P. lăsându-ne într'o zi tot cu gura cascătă, însă dintr'o pricină contrarie... Obișnuieți să vedem în el, pe omul fără teamă, — rămăserăm întristați!.. Păcat într'o recunoaștere periculoasă, se întorsese cu doi soldați pleriți, cu recunoașterea nefăcută, — și galben, și trist, — o sdreanță... Ce-l cu tine? zic... Ofițerul nu răspunse nimic nici atunci, nici mai pe urmă, o lungă bucată de vreme... Il lăsa!.. Numai era însă camaradul de odinioară. Eram cu toții nedumeriți, dar mai ales eu... Și într'o seară mă apropii de sufletul lui, — și el îmi povestește unele întâmplări... Plecasă atunci în recunoaștere, plin de putere și de încredere... Era o înserare plină de melancolie. Patrula se împrăștiase pe cărări. Intra într'o poiană mare, când lângă un copac, văzu pascănd alene, un cal... Se apropie de el, — calul îl privi cu ochi blajni, îndurerați... Avu atunci în suflet ca o sângerare: „ce e cu calul acesta?... Ce caută aici?“ Și privindu-l, văzu, cu tristeță, că are un picior rupt... Calul privea zarea, cu nări tremurătoare... Atunci așa, deodată, pe negândite, dar tumultuos, acolo, lângă *calul schiop din poiană*, ofițerul avu fiorul adânc al zadarniciei tuturor lucrurilor din univers... O apă caldă i-se lezi în suflet, dizolvându-l fără îndurare. În fulgerări dureroase și melancolice, se iviră atunci în sufletul ofițerului fantomele și chemările celor dragi de-acasă: „tată dulce al nostru, de ce nu vii la copilașii tăi? Vino, vino“!.. Și ofițerul, care nu plânsese până atunci, luă de gât pe calul schiop din campie și, uitând de toate din lume, plânse greu în poiana, învadată de tristețile înoptării... Când se ridică de pe trupul calului, era un invalid sufletește... Cercă să plece spre a înfăptui—porunca dată, își căută soldații, dar toate erau zădarnice. Se întoarse, după cum spusel, un înfrânt, plin de îndurerare, de rușine, de neputință, cu sufletul scăpat din mâinele lui de războinic...

— „Și ce-a mai făcut?...“

— „Cine ar fi putut să-i facă vreo imputare, când până atunci fusese o podoabă de eroism?“...

Ofițerul se opri, — și după puțin adăugă:

— „Necunoscute sunt căile vieții în război, — și ciudate sunt apele eroismului, — ca și sufletul omului...“

Trenul mergea huruind, oprindu-se prin gări cu nume prăpădit în noapte. Ruși, măhăloși, se urcau, gătuind eșirile, vântul bătea prin ferestrele sparte... Doi ofițeri ruși, de aviație, două siluete subțiri și elegante, vorbeau... O slăbiciune adâncă îmi cuprinsese măruntaele, întorcându-le pe dos... Clocea un rău în profunzimi...

Ofițerii ruși intrară în vorbă cu noi. Ne spunea de revoluția dela ei, isbucnită în plin. Erau ingineri și vorbeau franțuzește:

— „De-acuma, *tout est fini*... Suntem un popor blestemat... V'am făcut și vouă cel mai mare rău... Am fost acasă, la Kiev, și acolo e grozăvie... *Une tristesse, une tristesse epouvantable*...”

Mă gândeam și la durerile lor, și la prăpastia sufletelor lor... Blesteme milenare apasă asupra popoarelor, pretutindeni...

În zori, când unul din ofițerii din compartiment mă privi drept în ochi, îmi zise compătitor:

— Dumneata ai *icter*, camarade l..“

Dădui să mă scol, dar genunchii pocniră dureros. Abia avui putere să mă țin în picioare... îmi privi chipul într'un ciob de oglindă: Albul ochilor se făcuse galben-verde, dându-mi o privire de cerșitor.

Mă târai cum putui până la spitalul din Liceul Internat, unde mâni bune de femei milostive, mă purtară într'un pat, alături de alți camarazi bolnavi...

Și iar un vis rău mă prinse în brațele lui de durere: priveam de sus, valea Bahluului și locurile toate împrejmuitoare, unce, odinioară îmi purtasem pașii mei de adolescent — țicean, — și mă întrebam dacă e aveau ce văd sau e *atunci*, pe vremea aceea?...

O soră de caritate, ivită din timp, ca o arătare albă, îmi întindea un pahar cu limonadă și mă privea cu milă...

O întrebare simplă mi se plimba prin minte: Oare se vor îsprăvi toate acestea, vreodată? l..

AL. LASCAROV-MOLDOVANU

Un răspuns la o laudă

II.

Ceiace am spus acum o săptămână despre „regionalismul“ de dincolo de Carpați, a fost cam neobișnuit pentru cei dispuși să confunde regionalismul cu antiardelenismul. Știam că sunt și de acestia și tocmai de aceia, am ținut să spun, că o fi antiregionalist nu înseamnă a-ți face o profesie din a inventa zilnic noi și noi defecte ardelenști, ca și cum aceasta ar fi o necesitate cerută de marile interese de unificare sufletească.. Eu cred tocmai contrariul: adevăratul antiregionalism are datoria să arate că atât vechiul regat, cât și Ardealul, Bucovina și Basarabia, trebuie să-și cunoască părțile rele și să adopte ceiace este mai bun la vecin.

S'a cercetat de nenumărate ori, ce alimentează regionalismul ardelenesc și care îi este explicația. Răspunsul la această întrebare ni l'a dat — în mod magistral — un ardelean, cel mai competent în materie, d. Octavian Goga, care ne-a arătat că regionalismul pornește dintr'o atmosferă de streinism, dintr'un „non possumus“ sufletesc al unora de a se atașa românismului și a înțelege o lume nouă,

Regionaliștii — cei orbiți de patimă — își explică altfel me-teahna. Falsificatori de realități și ipocriți, ei își justifică antiregăte-nismul cu irespectuositatea celor de dincolo de Carpați față de litera legii, cu „necinstea“ lor față de „cinstea“ ardelenescă, etc. etc.

Am combătut totdeauna părerile de felul acesta, fiindcă am zărit ascunzându-se după ele nesinceritatea și ipocrizia. A susține că în *vechea* Ungarie simțul de legalitate era mai dezvoltat decât în *vechea* Românie, este și fals și nedemn, în acelaș timp. Nu este adevărata nici afirmația ca sub regimul strein ni s'ar fi făcut o educație în sensul respectării legilor. Din potrivă, istoria ultimelor decenii ne arată, că legea a fost eludată de nenumărate ori, când „prostul de valah“ avea nevoie de protecția ei. De altfel, noțiunea respectului legii spune prea puțin. Subt unguri ca și astăzi, cele mai mari crime se comit în mod „legal“ și mi-e de-o mie de ori mai simpatic un certat cu legea, decât „cins-

titul“ ipocrit care te lasă să mori subț ochii⁵ lui, numai¹ pentru că nu există articol de lege care să-i impună să te² ajute, — sau, îți scurtează zilele, exploatându-te în chipul cel mai mișelesc, dar... legal.

De asemenea, nu se poate admite nici argumentarea cu „cinstea“ ardelenilor, în comparație cu „necinstea“ celor de dincolo de Carpați. Se știe doar că, în majoritatea cazurilor, ardeleanul *nu știe* să fie necinstit, chiar dacă ar avea, deoarece subț unguri, în situația de minoritate ținută veșnic în inferioritate și departe de orice... „scrip-tură“, n'avea nici o posibilitate de-ași însuși „darul“ necinstei. Astăzi, după șapte ani de la unire, vedem care este adevărul. N'avem ce să ne reproșăm în materie de cinste. Ba, uneori, lăcomia celor de aici s'a arătat întrecând pe cea din vechiul regat. În privința aceasta, pilda samsarilor și bandiților reformei agrare — avocați și deputați din Ardeal — este, credem, destul de elocventă...

* * *

În cadrul articolului acesta ași vrea să insist asupra faptului că regionalismul ardelean se prezintă și subț aspect economic, având ramificațiuni... în stomac.

Motivul? — Majoritatea imensă a intelectualimei ardelenesti a rămas săracă lipită pământului și după unire, după cum săracă a fost și subț regim unguresc. Firește, nu i s'a putut oferi averi, din senin. Dar, li s'a dat acestor intelectuali să vadă că, de vreme ce ei au rămas și în România mare în situația cea veche, numeroși „apostoli“... fără chemare din vechiul regat, veniți în Ardeal, în curs de 2—3 ani au făcut carieră și averi, dovedind că au un spirit practic — ca să-i zicem așa — vrednic de invidiat.

În asemenea împrejurări, s'a născut o ură regionalistă și pe nedreptul generalizatoare, având la bază, de cele mai multe ori, nu revolta morală, ci invidia, îndreptată contra „exploatorilor“ tuturor situațiilor.

În provocarea acestei stări de spirit și a urei regionaliste, „apostolii“, anumiți își au partea lor de vină. Ajutați de reale însușiri de inițiativă, acești „apostoli“ s'au folosit adesea — spre a „străbate“ cât mai repede — de toate metehnele și lașitățile minoritate ale celor de aici, manifestând o permanentă tendință de a ține în inferioritate pe ardeleni. Ardeleanul rezervat, timid, lipsit de spontaneitate și cu temperamentul greoiu, a văzut în cei îndrăsneți până la agresivitate niște adevărați cutropitori, iar pe sine, un desarmat în fața unui adversar mai bine înzestrat în lupta pentru existență.

Aceiași „apostoli“, cu astfel de însușiri și sprijiniți adesea chiar și dela „centru“, au reușit să ajungă în fruntea a o mulțime de instituțiuni publice și private. S'au constituit în mici grupuri organizate, păzind toate pozițiile strategice vulnerabile, în primul rând... bucătăria, — iar ardeleanul, cu defectele și calitățile lui, a rămas pe din afară, sau a trebuit să se mulțumească cu roluri de-a treia și de-a patra mână, acceptând șefia altora, cu mai puțină pregătire, dar mai multă îndrăzneală...

Iată lucruri recunoscute chiar și de cei buni din vechiul regat aflători în mijlocul nostru. Evident, „apostolii“ anumiți, porniți să persecute pe ardelenii cari, de cele mai multe ori, mai suferă încă de urmările suflețești ale lungilor veacuri de viață ascunsă, caracteristică minoritarului, — sunt primejdioși unificării suflețești, întârziind-o.

* * *

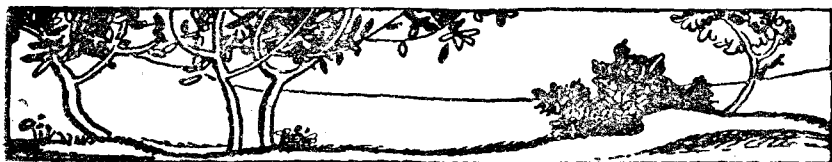
Pentruca să înceteze regionalismul ardelenesc, cu toate aspectele lui hidoase și anahronice, va trebui să dispară pe de-o parte acel regionalism „regățean“, care, mai ales în ultimii patru ani, s'a pus de-a curmezișul înstării elementului românesc din Ardeal, lucrând adesea chiar împotriva lui, — iar pe de altă parte, să fim lăsați în pace de „apostolii“ anumiți și profitori, a căror purtare blamează anti-regionalismul ardelenilor cu inimă întreagă de român.

Ceiace vreau ei, adevă ținerea în stare de subordonare — sufletească și materială — a elementului românesc din orașele din Ardeal, constituie o primejdie națională, căci împinge elementele lipsite de conștiință românească spre o fraternizare cu minoritățile cu aspirațiuni dincolo de granițele țării.

Toate acestea sunt adevăruri pe care actualul guvern, — în frunte cu miniștrii ardeleni — le-a înțeles pe deplin. Elementul românesc din Ardeal începe să-și ocupe locul ce i s'ar fi cuvenit dela început.

Iar acest loc, la masa Ardealului, este în fruntea mesii, alături de acei frați din vechiul regat, cari au venit aici cu inima curată și fiind apostoli cu adevărat. În nici un caz însă nu suntem dispuși să dăm întâietate „apostolilor“ profitori și interesați, creatori de regionalism ardelenesc.

CORNELIU I. CODARCEA

Aspecte politice din Jugoslavia

Regionalismul croat în uniunea națională jugoslavă

Guvernul jugoslav ni-a dat, câtorva ziaristi români prilejul rar și prețios să vizităm țara vecină și amică de peste Dunăre și îi simțem mult recunoscători. În patrusprezece zile am făcut ocolul Jugoslaviei, dela Novi-Sad la Zagreb în Croația, apoi la Liubliana în Slovenia, de unde ni-am coborât pe coasta Adriaticei, dela Sušak, la Sibenik, Split și Dubrovnik, încheind cercul călătoriei noastre la Belgrad, după un ocol prin Saraievo. Am văzut astfel o țară frumoasă și bogată, în care se muncește stăruitor pentru desăvârșirea unei civilizații cu trecut. Și, cu toate că nu ni s'a arătat decât fugăr ceea ce era mai vrednic de văzut, ni-am întors acasă cu sacul plin de bune învățături și prețioase observații, din această țară care, ca și a noastră, se reconstituiește în granițele ei firești.

* * *

O zi de cercetări la Zagreb e puțin. Capitala falnică a ramurei croate, mândră de trecutul și frumusețea ei, închide străduința de veacuri a unui popor, care n'a trăit în zădar. Deși nimic nu deosebește pe croați de sârbi, nici ca înfățișare antropologică, nici în port și obiceiuri, nici în limbă, împrejurări istorice au despărțit cărările acestor frați buni până la pacea din 1918. Croația și-a avut un regat al ei cândva, apoi copleșită de poftelile imperialiste ale Austriei și Ungariei, ea nu și-a pierdut cu totul independența de altădată, ci a rămas autonomă, cu dieta ei proprie și viața ei națională nealterată. Confederația cu Ungaria nu i-a impus decât obligațiuni formale: uniforma militară, moneta comună și guvernatorii agreeți la Budapesta pentru că se mărturisiau maghiarizați. Incolo croații și-au condus în libertate destinele.

Despărțiți atâtea veacuri de sârbi și crescuți în ideea de sinei stăpâniri, croații catolici se acordă greu uniunii naționale cu sârbii ortodoxi. Lucrul este explicabil, deși s'ar părea paradoxal. Uniunea națională, cu toate că le redă independența, le reduce din importanță. Închinați ungarilor, croații existau de sine stătători la Zagreb, își re-

glementsau învățământul și cultul, își numiau funcționarii în serviciile publice și își creiau după plac instituțiile culturale și sociale. În unele națională cu sârbii, ei au pierdut formal toate aceste drepturi, pe cari le-au cedat ministerelor și Parlamentului dela Belgrad.

Dar aici pornește regionalismul croat, care este incomparabil regionalismelor dela noi. Un explicabil orgoliu local, justificat prin realitățile trecutului, cedează greu independenței naționale largi, cedează greu absenței formelor constituționale proprii, deși în cadrele noului stat, croații liberi sînt individual să stăpîniască la conducerea destinelor poporului iugoslav.

Ceea ce apropie acest regionalism de regionalismul unor ardeleni, spre exemplu, este faptul că el sălășluiește numai la intelectuali. Poporul croat, ca și poporul românesc din Ardeal, nu are o concepție regionalistă în sensul unei practice politice. Instigat de unele agitații regionaliste — adeseori separatiste — ca de exemplu în cazul acțiunii dlui Radici, poporul poate urma temporar unei sau altei chemări cu caracter regionalist. Dar, ca și la noi, rămâne plăcut surprins în fața sârbului, care îi vorbește aceeași limbă și pe care îl găsește nutrind aproape aceleași aspirațiuni.

La Zagreb am asistat la o scenă caracteristică de regionalism-orgoliu intelectual local. Unul dintre colegii noștri vorbind la un banchet, a amintit cu elogii de eroismul celor două divizii sârbești cari au luptat în Dobrogea în timpul marelui războiu, fapt care a provocat nemulțumirea tuturor croaților de față. Un confrate croat a finit chiar să precizeze, destul de enervat, că „nu ne aflăm în Serbia ci în Croația“.

Incidentul desigur că nu s'ar fi produs, dacă intelectualitatea croată, de un orgoliu maladiv față de tot ce a creat ea, nu ar trăi în concepția că dincolo de acțiunea ei, nu mai există virtute.

Cu toate aceste, convingerea noastră este că divergența sârbo-croată nu este de natură distructivă decât în aparențe. Intre sârbi și croați e o luptă de supremație, în cadrele actualei uniuni naționale. Croații catolici, infectați într'o bună măsură de concepția superiorității catolice, împregnați de disprețul pe care totdeauna l'a exorimat cultura austro-maghiară față de popoarele balcanice, — influență de care, cu toată independența lor, n'au scăpat, — și mândri de evidenta lor superioritate socială, exprimată strigător în orașele lor frumoase și în instituțiile lor grandioase, nu vor, nu pot să admită supremația sârbească dela Belgrad. Ei ar vrea ca totul să se hotărască de acolo, dela Zagreb, iar sârbii ortodoxi și „balcanici“ să se supună și să se „civilizeze“. Uită însă că sârbii au primatul independenței moderne și că, în jurul țării lipsită de orașe cu străzi largi și clădiri masive, s'a putut închiega cu jertfe, numai de ea făcute, o unitate națională puternică.

* * *

Dealtcum fenomenul, deși dăinuiește, este sortit pieirii. Regionalismul croat este virtualmente înfrînt de voința națională a noului stat.

Sârbi au sprijinul energic și neprecupețit al slovenilor, cari n'au destule cuvinte de ocază pentru absurditatea dela Zagreb. La Liubliana domnește un cald spirit de înfrățire, care știe să găsească scuze pentru micile neajunsuri momentane ale unificării în stat și să releve cu entuziasm măreața opera de încheiere națională, înfăptuită după dureroasele jertfe ale marelui războiu. Convorbirile pe cari le-am avut aici, m'au asigurat pe deplin că ceea ce am putut constata la Zagreb va trece, ca un vis urât.

O acțiune separatistă croată este cu neputință. Peste ea se întinde desăvârșită fraternitatea sârbo-slovenă. Ce ar putea face croații? Să tindă spre un stat liber croat? Materialmente este imposibil. Să tindă spre autonomie? Dar nu o permite unitatea națională, din care nu se pot rupe, fără periclitarea acelei independențe, care se pare că li este așa de scumpă.

Croaților le rămâne o singură ieșire onorabilă din această luptă. Cu virtuțile pe cari le au, concordându-se cerințelor uniunii naționale de astăzi, să-și mute orgoliul pe tărâmul creațiilor naționale, sociale și culturale. Și desigur că, această ramură a poporului jugoslav, care a dat pe Mestrovici, elevul lui Rodin, cu admirabile producții de artă plastică, de renume mondial, va ști să-și asigure noi glori în cadre naționale întregite.

D. I. CUCU

Tipuri și tertipuri.

„Profesionistul“

Morișca democrației sgomotoase și lipsită de idei, vânturând cu îndărătnicie o vorbărie înșelătoare în nebulozitatea votului universal nelămurit încă pentru masele rurale, a născocit o dihanie nulă și parazitară: *profesionistul parlamentar*.

În preajma campaniilor electorale profesionistul parlamentar, care s'a hotărât să trăiască numai din diurna de „reprezentant al națiunii“ trece dealungul satelor fluturând tricolorul sentimentelor sale de „nemărginită dragoste pentru popor“ și stăpân pe-un anumit verbalism adecvat situației, înșală buna credință rurală pentru a-și aduna voturile necesare, care să-l ridice din umbra existenței sale cu resurse dubioase și să-l trimită în incinta reprezentanței naționale.

Ajuns în palatul din dealul Patriarhiei, — cu existența asigurată pentru patru ani cât ține o legislație, — profesionistul parlamentar se afundă în umbra anonimatului, căci singura lui activitate este să-și încaseze diurna c'o matematică regularitate, să păstreze o înțeleaptă rezervă și o mormântală tăcere.

Doar atât a dorit: un scaun de deputat. „Poporul“ nu-l cunoaște activitatea parlamentară, a cărei complectă nulitate și-ar putea-o justifica foarte ușor: „este opozant“; căci am uitat să spun că profesionistul parlamentar este un etern opozant. La actele de guvernământ le opune desăvârșita sa incompetență.

Lupta electorală cumplită pe care profesionistul parlamentar o duce, chiar când are adversari a căror valoare uriașă îl turtește ca pe-o rămă, se explică numai prin disperarea de a se vedea văduvit de scaunul din parlament, fără care existența lui este periclitată, fiind amenințat să se zvârcolească de foame.

Valoarea, cunoștințele, puterea lui de muncă, cu desăvârșire inexistente, l'au fixat de mult în rândul paraziților sociali și cum el reușise să-și facă din parlamentarism o profesiune rentabilă și comodă, se vede condamnat la o foame cronică, cazul eând n'ar mai putea pătrunde în incinta legislativă.

Sub regimul cenzitar aveam parlamentari cari cheltuiau sume enorme în campaniile electorale pentru a ajunge în parlament ca să-și capete doar un lustru social și o suprafață provincială. Sub regimul votului universal primim cu stupefacție la anomalie de-a vedea impotenți intelectuali, care cheltuind numai vorbe sonore și sentimente absente și-an croit un diabolic plan de existență făcând din parlamentarism o profesiune.

Dar, minciuna lor electorală și competența lor politică încep a fi serios amenințate odată oprirea la ușa parlamentului și cum foamele rănjește hidos în umbră vor fi nevoiți să-și caute alte resurse de trai.

Prostul

Nu-i vorba nici de comedia lui Fulda, nici de prostul inofensiv și anonim, ci de prostul pretențios, ce se evidențiază ca un abces dureros în toate manifestările vieții sociale și politice în care el dă directive, își spune sentențios părerile, și soluționează rapid și definitiv cele mai complicate probleme.

Suit pe tribuna liberă a publicisticii își vântură plevușca cunoștințelor sale reduse și simpliste, împărțind c'o prodigalitate de inconștient cele mai abracadabrante păreri, clasificând, — cum se pricepe el, — valorile incontestate în politică, știință și literatură și etalând cele mai abominabile aberații.

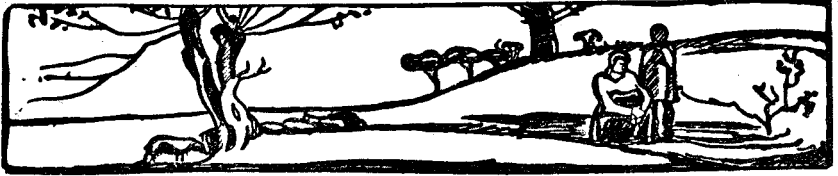
În politică poate ajunge uneori până la cea mai de sus treaptă a erarilor sociale, de unde, grav ca un filozof, senin ca un savant și emasculat ca un eunuc, încearcă să oprească mersul natural și evolutiv al vieții sociale și politice, pe care vrea s'o potrivească pe calodul strâmt al nepriceperei sale.

Câteodată, ajunge, prin surprindere, în fruntea unei instituții, și spăimântat de norocul ce l'a găsit, își ia rolul în serios dând directive, care paralizază orice activitate, irită și dezgustă pe subalterni și instinctiv înlătură toate elementele de valoare pe cari le găsește în drumul său.

Cum imensa toleranță din țara noastră a ajuns proverbială, căci ea izorăște dintr'o orientală lenă devenită defect organic, proștii norocoși s'au înmulțit fantastic ocupând locuri pe cari nu le merită și poate nici nu le-au visat, (aproape toți proștii au noroc), unde rămân linișți și nesimțitori la toate aluziile transparente sau brutale ce li-se fac. Căci, din fericire, ne-au mai rămas visători întârzițați cari nădăjduesc că vor îndrepta cu vorba dezastrul uriașei proștii.

Prostul a ajuns un simbol al norocului, și cum unui om norocos nu-i poți face nimic, prostul rămâne țepăn și insipid la locul lui, de unde sfideză pe oamenii modești și cu bun simț și morfoleşte necontentit păreri și soluții cari provoacă zimbete de compătimire, căci prostia fiind o boală incurabilă nu poate răscoli sentimente de ură și revoltă.

RUSTICUL

C r o n i c a e x t e r n ă

A șaptea sesiune a Societății Națiunilor

Seziunea care a început săptămâna aceasta, la care Germania a fost invitată să ocupe, în Consiliul Adunării, un loc egal alături de Franța, Anglia, Italia și Japonia, — marchează începutul unei ere noi în istoria Societății Națiunilor, prin faptul că pentru prima oară, în Consiliul ei suprem, învingătorii se așează alături de învinși.

Dar intrarea Germaniei în Consiliul Ligei nu are numai această semnificație de ordin — aș zice — sentimental; importanța acestui eveniment rezidă în faptul că Germania, lepădându-se de izolarea în care se complăcea rachiuna ei, — s'a hotărât, prin participarea ei la lucrările Consiliului Ligei Națiunilor, să ia o parte activă — eșind din rândurile statelor învinse — la opera de consolidare și pacificare a Europei, în cadrul și în spiritul Societății Națiunilor.

Sistemul pe care este clădit protocolul dela Geneva, care și-a pus ca țel rezolvirea problemei siguranței, arbitrajului și a dezarmării, capătă astăzi, prin intrarea Germaniei în Consiliul Societății Națiunilor — de care se mai izolează încă Rusia și Statele Unite ale Americii — un nou adept, a cărui valoare nu este de disprețuit. Este de sperat ca prin această nouă colaborare, problemele acute pacifiste — cel puțin în granițele Europei — vor mai face câțiva pași, viguroși, spre realizarea lor.

Pentru pesimiștii — și de aceștia sunt de ajuns în toate țările — fricțiunile și iritățile care au precedat intrarea Germaniei în Consiliu, — vor însemna desigur un rău augur pentru activitatea viitoare și apropiată a Societății Națiunilor; pentru acela însă, cari cumpănesc actele și evenimentele politice în lumina cauzalității lor, intrarea Germaniei în Ligă este consecința logică ce decurge din aprobarea, nesilită, pe care ea a dat-o pactului dela Locarno, al cărui spirit — atât de des ironizat — pătrunde tot mai puternic, mai insistent și mai cu folos în mințile și în sufletele oamenilor de stat conștienți de răs-

punderea pe care o au față de ei însăși, față de colegii lor și față de statele ale căror interese le reprezintă și le apără la Geneva.

Și este fapt precis că două dintre dezideratele protocolului dela Geneva — ideia arbitrajului și aceia a pactelor de siguranță, au ajuns astăzi — cu un efect din zi în zi crescând — veritabile și sigure, și unicele instrumente ale înfrățirii viitoare. Căci în cecece privește al treilea deziderat — dezarmarea generală, — situația incertă ce dănuiește astăzi încă în lumea întreagă, prin izolarea în care se menține încă America față de problemele vitale ale Europei, cât și prin semnul de întrebare pe care continuă să-l reprezinte Rusia sovietică pentru pacea generală, nu îngăduesc popoarelor, fie ele cât de pătrunse de spiritul și nevoia păcii, să renunțe la singurul instrument eficace (orice s'ar zice), în măsură de a garanta — pe cât aceasta este posibil — pacea; la armamentul lor.

De acest punct însă nici nu are a se ocupa Consiliul Societății Națiunilor în actuala sa sesiune. Programul său de astăzi tinde spre țeluri mai practice și mai imediat realizabile. Liga Națiunilor a înțeles că nu poate împinge, în mod silnic, arătătorul timpului și că trebuie să lase să se prepare, pe îndelete în sbuciumul suferințelor și al îndoielilor, spiritul păcii.

Dacă privim, din punctul special de vedere al intereselor țării noastre și al aliaților noastre din Mica Antantă, spre opera ce începe să se desfășoare la Geneva, nu se poate să nu considerăm viitorul nostru și cauza noastră, cu încredere și chiar cu mândrie. Aceasta cu privire la compoziția biroului Consiliului Societății Națiunilor.

Nu mai era un secret pentru nimeni că în actuala sesiune, reprezentanta Micii Antante în Consiliu, avea să fie România. Confirmarea acestui fapt, prin alegerea, de către colegii săi, a dlui I. Miti-lineu, ministrul nostru de externe, consolidează în mod și mai perfect, spiritul de frățescă solidaritate și de desăvârșită comunitate de interese și de aspirațiuni care stă la baza și formează esența însăși și rațiunea de a fi a Micii Antante.

Dar dacă această onoare este, în primul rând, o satisfacție dată legitimei noastre mândrii naționale și o confirmare a prestigiului de care se bucură România în concertul statelor europene, — sunt alte acte care vin să întărească autoritatea crescândă al Micii Antante, la masa la care se așează, cot la cot și cu aceleași drepturi, reprezentanții celor 48 de state care formează Marea Adunare a Societății Națiunilor. Este faptul că supremul ei Consiliu va fi prezidat, în anul acesta, tot de un reprezentant al Micii Antante; de către dl dr. Nincici, ministrul de externe al Iugoslaviei și că celelalte subcomisiuni, cum sunt cele financiare, economice, și aceia de controlul bugetar, — sunt toate prezidate de către delegații statelor Micii Înțelegeri.

În discursul său prezidențial de inaugurare, dl Nincici, după ce a relevat însemnătatea operei înlăptuite până aci de Liga Națiunilor a schițat cadrele activității sale viitoare, accentuând asupra faptului că apropierea și înțelegerea dintre popoare, care este, în esență, țelul și rostul de a fi al Ligii popoarelor, — se vor putea înlăptul, nu nu-

mai în jurul mesei de consiliu dela Geneva, dar mai cu seamă — și în mod și mai eficace — prin contactul continuu și constant și prin schimbul de vederi și de idei, ai oamenilor de stat dornici de a realiza în mod sincer, idealul păcii și refacerii mondiale.

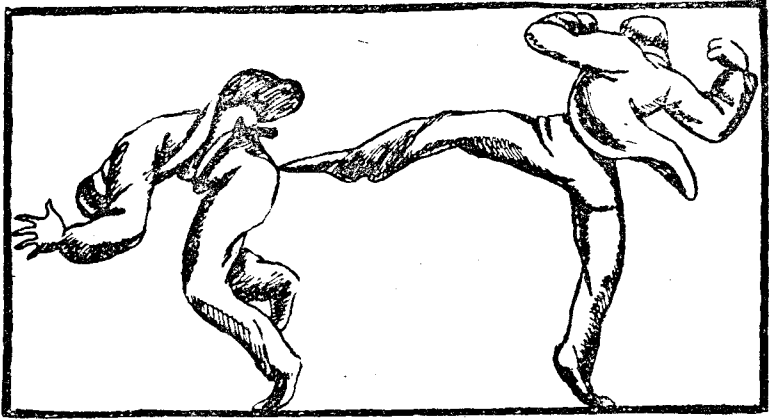
Cuvintele ministrului de externe al Iugoslaviei, prin unanima aprobare pe care au găsit-o în sânul Adunării, — dovedesc că spiritul care o animă este pătruns de cea mai sinceră și cinstită dorință de pace.

În lumina aceasta, sesiunea cea de a șaptea a Societății Națiunilor, care s'a deschis acuma; sesiune inaugurată sub auspicii atât de favorabile, — permite, pentru liniștea omenirii întregi, cele mai bune și mai legitime speranțe.

În numărul viitor vom discuta programul ei.

J. PALEOLOGU

INSEMNĂRI

Obiceiuri provinciale. Nu ne gândim nici la cucoanele cari se adună zilnic la jurul mesei, pentru a juca diverse și nevinovate jocuri, în cari dau banii de coșuiță pe a doua zi, nu ne gândim nici la viața mohorâtă simplă și inutilă a mărunților funcționari provinciali, cari se instruesc și se cultivă numai din lectura romanelor de senzație în fascicole, ori din savantele știri ale cotidianelor cu premii și mică publicitate, ci ne gândim la o anumită detracare și decadență a mănuiitorilor de condei, cari trăind în atmosfera provincială au ajuns să scoabore demnitatea presei la nivelul bârfelei de suburbie.

Este adevărat că și „cucoanele“ provinciale și bărbații, frecvenți vizitatori ai cafenelelor, bârfesc cu un elan vrednic de-o cauză mai nobilă. Aceasta e o tradiție provincială, care va dăinui câtă vreme simplismul cugetărei va fi singurul îndreptar al vie-

ței de provincie. Dar bârfeala acestor oameni, cari nu știu să-și întrebuințeze mai inteligent timpul liber, nu poate lua caracterul catastrofal pe care-l ia bârfeala scrisă și tipărită.

Anonimii scribi provinciali, adaptați perfect mediului ansbiant, au introdus bârfeala în publicistică. Și acest obicei de provincie înjosește cu desăvârșire presa. Retranșați în umbra anonimatului, aruncă insulte celor mai serioase personalități din viața publică, având totodată certitudinea că cni insultați n'au să se înjosească niciodată până acolo în cât să-i tragă la răspundere pentru prostiile lor triviale. De-o animalică înconștientă, rânjesc satisfăcuți după ce au răsturnat hărdăul cu lături în drumul trecătorilor grăbiți și cred că, — dacă nu sunt trași la răspundere, — au răspândit teamă prin murdăria scri-sului lor întrebuințând mai departe bârfeala ca suprem scop al pulicis-

ticei lor, ca armă de răzbunare contra oamenilor cinstiți, ca polemică și ca discuțiuni politice.

E pur și simplu repugnant.

Mohács. Am arătat în numărul de acum o săptămână, că noi nu avem nimic de zis nici contra aniversării istorice a luptei dela Mohács, nici contra actului de pietate al ungarilor dela noi, sau aiurea, de a participa cu sufletul, la serbare. Am adăogat însă, că unele ziare din Ardeal, în loc să rămână în cadrele obiectivității, au strecurat printre rânduri îndemnuri criminale cu tendințe de subminare a integrității statului român.

Astăzi, un ziar catolic din Satu Mare, intitulat „Szabad Szó” (Cuvântul liber) ne silește să revenim asupra acestei chestiuni pe care noi o credeam încheiată. Ziarul în chestiune, face aceleași temerare comparațiuni între Mohács și Trianon, (pe care le-am relevat în numărul trecut. diind vorba de ziarul „Ellenzek”) și în articolele lui găsim aceiaș copilăroasă asemănare între renașterea Ungariei împărțită în trei părți după Mohács și învierea „care va urma în curând” după „moartea dela Trianon”...

Sfințiile Lor dela ziarul catolic „Szabad Szó” nu văd deci nici o deosebire între Mohács și Trianon. Nu văd sau nu vreau să vadă că, de vreme ce „Mohács” a fost o catastrofă a unei națiuni năpădită de cuceritori, — Trianon-ul este un act de dreptate, care a redat libertatea a celor zece milioane de minorități din vechea Ungarie,

La Mohács a fost cutropită Ungaria *ungurească*, la Trianon maghiarii au pierdut teritoriile ce le păstrau în ciuda dreptății.

— Să arunce domniile dela „Szabad Szó” o privire asupra hărții etnografice a Europei și să ne răspundă dacă avem sau nu dreptate.

Aritmetica d-lui Maniu. Hotărât lucru, teoria relativității, a blăstămatului de Einstein, a zăpăcit toate capetele, pe cele mai viguroase, ca și pe cele mai șubrede.

În partidul național, a făcut un adevărat prăpăd.

După miraculoasa teorie a părintelui Man dela Gherla, — știți chestia cu paralele care, se întâlnesc, dl Iuliu Maniu, s'a aruncat și d-sa în explorări și inovațiuni, de astădată pe terenul bătut și lipsit de fantezie al aritmeticei.

Semi-prezidentul partidului național și-a zis, că din fuziunea celor două democratice partide care cochetează de mai bine de patru ani, va eși tot un partid, dar mare, puternic; — cuprinzându-le pe amândouă, dar totuși unic.

Fuziunea țărănistă-națională se va face. Este chiar ca și făcută. Dar, din idilica fuziune a celor două partide nu va eși, vai, cecece a crezut și dorit dl Iuliu Maniu.

Căci dl dr. N. Lupu, neaprobând fuziunea, nici condițiunile ei, este hotărât să iasă din partidul de sub șefia d-lui Mihalache, sortit să între sub șefia d-lui Maniu; — și a spus prietenilor săi că va înființa, în cazul fuziunii țărănistă-naționale, un nou partid politic, secundat, în Ardeal, de dl Bogdan Duică.

D. N. Iorga și amicii d-sale, de asemenea, nu vor intra în această fuziune, rămânând în afară de ea, ca partid separat. De dl C. Argetoianu nu se știe încă nimic precis, dar pare asigurat că nici democratul dela Breasta nu mai este dispus să accepte șefia și competența politică a d-lui Iuliu Maniu.

Iată deci, că grație străduințelor d-lui Maniu :

$1+1=4, 5$ sau mai multe.
Ceecece era de demonstrat.

Tutun, sare și rachiu. În lipsa altor „argumente”, la alegerea parțială din Bihor, partidul național și-a înscris pe steagul său aceste trei cuvinte. Din sat în sat, agenții electorali ai dlui Maniu au propovăduit — răsturnarea guvernului — pe motiv că a scumpit tutunul, sarea și rachiul. Nici nu-și inchipuiau că aceste puternice „argumente” să nu dea dlui Lascu mandatul de deputat.

Dar, așa se vede, vremea „argumentelor” naționaliste a cam trecut într-o comună din plasa Tinca, agentul dlui Maniu era tocmai la culmea infocătului său discurs național. După o impresionantă descriere a raiului ce o să se înstăpânească pe pământ când va veni la putere partidul național, cu tutun și rachiu berechet, a riscat o pauză de-o minută, ca să vadă cu ochi efectul cuvintelor sale. Nu l-a văzut cu ochii, dar l-a auzit cu urechile. Un țaran din mulțime, i-a replicat :

— Să nu ne dea Dumnezeu niciodată un rău mai mare, domnule. N'o să pierim noi fără tutun și răchiu !

Iar altul :

— Nici scumpirea sării n'o să ne omoare. Vre-o două sute de lei pe an, cât cheltuiește un om pentru sare, nu sunt o lume. Și-apoi, la urma urmelor, sarea nu iese singură din pământ. Ar fi destul de rău dacă în scumpetea de azi nu s'ar fi înmulțit plata sărmanilor muncitori dela minele de sare.

Domnul nostru a aruncat celor doi interlocutori o privire fulgerătoare. Se aștepta la un potop de proteste din partea iubitorilor de tutun și rachiu. A urmat însă, un potop de aplauze.

— Așa-i, așa-i,—striga toată lumea.

Însfârșit, în lipsa altor „argumente”, distinsul apostol al ideii regionale și-a încheiat repede discursul campaniei electorale, și-a pierdut urma, nimeni nu l-a mai văzut prin văile și munții Bihorului. Gurile rele spun, că a venit la Cluj, ca să găsească prin sertarele „Patriei” alte „argumente”. Le-a găsit după căutare de vre-o săptămână, dar pe-atunci, alegerea trecuse.

Cântările liturgiei pentru copii și popor. În acest început de înviare religioasă, lucrarea dlui D. G. Chiriac a venit la timp. Sfântul Sinod și Ministerul Instrucțiunii au făcut un bine aprobând aceste foloșitoare lucrări. În Biserica noastră se cântă vechile cântări bisericești pe muzică orientală ; e o specialitate, cea ce cu drept alcătuiește un obiect din studiile din seminar. Masele largi nu se pot pregăti suficient pentru a face uz de ea. Și-apoi, cântările vechi bisericești, cum le auzim din gura cântăreților la strană, pentru copii sunt și mai grele. De aceea, are dreptate autorul când spune că le trebuie copiilor melodii, spontane, simple, frumoase și fără pretenții, apropiate de deprinderile și moștenirea lor muzicală, potrivite mediului în care trăesc.

Melodiile liturgice oferite de d. Chiriac, cunoscut compozitor bisericesc, sunt simplu alcătuite, pătrunse de spirit evlavios și serbătoresc. Puse pe o singură voce, ele se pot prinde cu ușurință de acei cari au elementare cunoștințe de muzică vocală.

Ne facem o datorie și o plăcere să o recomandăm tuturor preoților, învățătorilor și învățătoarelor de la țară.